

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

קידוש החודש והנוסח

(כ"ד א') **משנה:** ראש בית דין אומר 'מקודש'. וכל העם עונין אחריו: 'מקודש, מקודש'. (4) בין שנראה (הירח) בזמנו (הוא ליל שלושים לחודש היוצא), בין שלא נראה בזמנו (הוא ליל שלושים ואחד, שהוא ליל ראש חודש בכל מקרה, בין שנראה החודש בין שלא נראה) מקדשין אותו. (2) רבי אלעזר ברבי צדוק אומר: אם לא נראה בזמנו, אין מקדשין אותו, שכבר קידשוהו שמים.

(3) **תניא:** פלימו אומר: בזמנו אין מקדשין אותו (שאינו צריך חיזוק). שלא בזמנו מקדשין אותו. (4) רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: בין כך ובין כך אין מקדשין אותו, שנאמר¹ (בענין היובל) "וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים (שְׁנָה)", שנים אתה מקדש, ואי אתה מקדש חודשים.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי אלעזר ברבי צדוק.

שיטות הראשונים

קידוש חודש כשנראה בזמנו ושלא בזמנו: פסק הרמב"ם כרבי אלעזר ברבי צדוק, וכתב, "ואחר כך, אחר שתתקיים העדות - ראש בית דין אומר 'מקדש!'. וְכָל הָעָם עוֹנִים אַחֲרָיו 'מְקַדְשִׁי! מְקַדְשִׁי!...' ואין מקדשים אלא חדש שנראה בזמנו..."²

ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו: כתב הרמב"ם "שאין הראיה קובעת, אלא בית דין שאמרו 'מקדש' הם שקובעים". ודעת הרמב"ן שגם מקודש אין מעכב אלא כיון שהחליטו בית דין שיהיה ראש חודש היום, אף על פי שלא אמרו 'מקודש' נתקדש החודש.³

עשיית צורות גרמי השמים כלי המקדש ואדם

(כ"ד א') **משנה:** דמות צורות לבנה היו לו לרבן גמליאל בטבלא (לוח) ובכותל עלייתו, שבהן מראה את ההדיוטות, ואומר: הכזה ראית או כזה.

(ומקשה) ומי שרי (לעשות צורות הלבנה)?! והכתיב⁴ "לא תעשון אתי (צורות העומדים איתי) (אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם)", לא תעשון כדמות שמשי (השמש הירח והכוכבים)!

אמר אביי: לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן.

כדתניא: לא יעשה אדם בית תבנית היכל. אכסדרה תבנית אולם. חצר כנגד עזרה. שולחן כנגד שולחן. מנורה כנגד מנורה. אבל עושה (מנורה) של חמישה (נרות), ושל שישה, ושל שמונה. ושל שבעה לא יעשה.

1. ויקרא, פר' בהר, כה, ג.

2. מקורות: רמב"ם (הל' קידוש החודש ב, ח).

3. מקורות: רמב"ם (הל' קידוש החודש ב, ח). רמב"ן (השגות על ספר המצוות, מצוות עשה קנג).

4. שמות, פר' יתרו, כ, כ.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(המשך ברייתא: (1) אפילו של שאר מיני מתכות.⁵ (2) רבי יוסי אומר: אף של עץ לא יעשה (שכן כיוצא בה כשרה לפניו)⁶ כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי? אמרו לו משם ראייה? שפודין של ברזל היו, וחיפום בבעץ. העשירו עשאום של כסף. חזרו העשירו, עשאום של זהב.

(כ"ד ב') (ומקשה) ושמשין שאי אפשר לעשות כמותן (בדיוק) מי שרי? **והתניא:** "לא תעשון אתי", לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום!

אמר אביי: לא אסרה תורה אלא דמות ארבעה פנים בהדי הדדי (בגוף אחד כעין חיות הקודש, שכסא כבוד רכוב עליהן).

(ומקשה) אלא מעתה פרצוף אדם לחודיה תשתרי (שהרי הוא אחד מהן בחיות, ואפילו הכי אמר עד דאיכא כולהו בהדי הדדי), אלמה **תניא:** כל הפרצופות מותרין (לעשות כמותן) חוץ מפרצוף אדם.

(ומתרי) "לא תעשון אתי" לא תעשון אותי.

(ומקשה) ושאר שמשים (חוץ מדמות ארבעה פנים) מי שרי? **והתניא:** לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום, כגון אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת (והוא הדין ירח)!

אמר אביי: לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון.⁸

(ומקשה) ושבמדור התחתון מי שרי? **והתניא:** ("לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ"⁹); "אשר בשמים", לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות. "ממעל" לרבות מלאכי השרת!

(ומתרי) כי תניא היא (שאסור), לעובדם.

(ומקשה) ועשייה גרידתא (מבלי לעובדם) מי שרי? **והתניא:** "לא תעשון אתי", לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני, כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות!

(ומתרי) שאני רבן גמליאל דאחרים (גויים) עשו לו.

(ומקשה) והא רב יהודה, דאחרים עשו לו (צורה בחותמת שבטבעתו), ואמר ליה שמואל לרב יהודה: סמי עיניה דדין (כלומר, השחת צורתו)!

⁵ לפי שכיוצא בהן כשירה לפניו, כדתניא (מנחות כ"ח ב'): "ועשית מנרת", כלל. "זֶהָב טְהוֹר", פרט. "מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה", חזר וכלל. מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת. רש"י.

⁶ דרבי יוסי ברבי יהודה דריש ליה לקרא ברבוי ומעוטי: מאי רבי? רבי כל מילי, ומאי מיעט? מיעט חרס, והכי מפרש לה במנחות.

⁷ כשגברה ידם על היונים, והוציאום מירושלים וטיהרו את המקדש, והיו עניים ולא יכלו לעשותה של זהב. רש"י.

⁸ ברקיע שביעי, דדייקין אתי. אבל חמה ולבנה וכוכבים ומזלות, במדור התחתון הן, ברקיע השני, כדאמרינן במסכת חגיגה (י"ב ב').

⁹ שמות, פר' יתרו, כג.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומתרץ) התם חותמו בולט הוה, ומשום חשדא (שלא יאמרו עבודה זרה היא לו), **כדתניא**: טבעת (שיש בה צורה):
חותמו בולט, אסור להניחה (על אצבעו) ומותר לחתום בה (בשעווה, שחתימתה שוקעת). חותמו שוקע, מותר
להניחה (על אצבעו) ואסור לחתום בה (כיוון שיוצר בחתימתו צורה בולטת).

(ומקשה) ומי חיישינן לחשדא?! והא ההיא בי כנישתא דשף ויטיב בנהרדעא, דהוה ביה אנדרטא (צלם דמות
המלך), והווי עיילי רב ושמואל, ואבוה דשמואל ולוי ומצלו התם, ולא חיישי לחשדא!
(ומתרץ) רבים שאני.

(ומקשה) והא רבן גמליאל יחיד הוא (וניחוש נמי לחשדא)!

(ומתרץ) כיוון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה.

איבעית אימא: דפרקים הוה.¹⁰

ואיבעית אימא: להתלמד עבד, וכתביב¹¹ "לא תלמד לעשות (פְּתוּעֵבֶת הגוֹיִם הֵהֵם)", אבל אתה למד להבין ולהורות.

שיטות הראשונים

לא יעשה בית תבנית היכל: כתב רש"י, בארכו ורחבו ורומו ושיעור מדת פתחיו. אבל אם נשתנה במקצת, מותר. וכן כתב
ריטב"א. **והשו"ע** כתב, לא יעשה כשיעור גבהו וארכו ורחבו.¹²

ציור בית המקדש וכליו: כתב **ריטב"א**, נקט לשון תבנית, לפי שאינו אסור אלא כשעושה כמותו ממש, כתבנית בנין
ממש, ושלא יחסר כלום משיעוריו והלכותיו, כדמפרש ואזיל. אבל ציור בעלמא מותר. וכן נהגו בעטרות ומטפחות
ספרים ובתי כנסיות לציירן, ואין בכך כלום.¹³

שימוש בבית תבנית היכל שאחרים עשו לו: כתב **ריטב"א** בשם **רבותיו**, דבשמישים אלו, כשם שהעשייה אסורה, כך
התשמיש אסור בהם, ואף על פי שעשו לו אחרים.¹⁴ **והשו"ע** לא הזכיר אלא רק איסור עשייה.¹⁵

¹⁰ של חוליות, ולא היה מחברם אלא בשעת בדיקת עדים, וכל יומא לא חזו לה וליכא חשדא. רש"י (בעבודה זרה מ"ג ב'). ור' להלן.

¹¹ דברים, פר' שופטים, יח, ט.

¹² יו"ד קמא, ז. וכתב הש"ך (ס"ק לג), אבל אם נשתנה במקצת, מותר. וכן הפנה הגר"א (ס"ק לג) לדברי רש"י. מקורות: רש"י (עבודה
זרה מ"ג א', ד"ה בית). ריטב"א (עבודה זרה מ"ג א', ד"ה לא יעשה).

¹³ מקורות: ריטב"א (עבודה זרה מ"ג א', ד"ה לא יעשה).

¹⁴ ואף על גב דדמות שמישים העליונים כל שאחרים עשו לו מותר כל היכא דליכא חשדא, כדאיתא לקמן, הכא שאני שהם עשויים
כתבניתם ממש ועיקר עשייתם בהקדש לתשמיש גבוה. מה שאין כן באיך שאי אפשר לנו לעשות כתשמישם ולא כתבניתם, ודי
שאסרה תורה העשייה בלבד.

¹⁵ יו"ד קמא, ח. וכתב ב'פתחי תשובה' (יו"ד קמא, ח, ס"ק יב) בשם 'תפארת למשה', דאם גוי עשאה לו, מותר לדור בבית, ולהשתמש
במנורה ושולחן. מקורות: ריטב"א (עבודה זרה מ"ג א', ד"ה אכסדרה).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

מנורה של שבעה קנים לא יעשה: כתב מהרי"ק, שאע"פ שמשנה הגובה ממנורה שבמקדש, אסור לעשות.¹⁶ ואפילו בלא גביעים, וכפתורים ופרחים, אסור. וכן פסק השו"ע.¹⁷

מנורה שאינה של מתכת: פסק הרמב"ם כתנא קמא, שמנורה שאינה של מתכת מותר לעשות, אפילו של שבעה קנים. וכן פסק השו"ע.¹⁸

שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו: כתבו ראשונים, דלצרכו עשו, ובמצוותו. והקשו, דבכל מילי אמירה לנכרי שבות, כדמוכח בפ"ב דמועד קטן (י"ב א'), ואפילו בדרבנן איכא שבות, ובפרק השוכר את הפועלים (בבא מציעא צ' א') יש בעיא אי איכא שבות בלאו או לא, גבי חוסם פרה ודש בה. **תוספות** כתבו דהכא לא גזור, משום מצוה. **וריטב"א** כתב (תירוץ א') דחומרא בעלמא היא, ולא אסרינן אלא בשעושה מעשה ממש כדין תורה. עוד כתב **הריטב"א**, דאחרים עשו לו, היינו לצרכו, ובלא מצוותו.¹⁹

דפרקים הוה: רש"י פירש, של חוליות, ולא היה מחברם אלא בשעת בדיקת עדים, וכל יומא לא חזו לה וליכא חשדא. וכתב **ריטב"א**, דנראה מדבריו דאכתי צריכינן למאי דפרקינן לעיל דאחרים עשו לו, דאי לא, אכתי איכא איסור עשייה.²⁰ **ותוספות** פירשו דפרקים הוה, דליכא איסור עשייה.²⁴

עשיית צורת אדם, ראש בלא גוף: כתב **הרא"ש**, דהאי דאסרינן צורת אדם ודרקון, דוקא בגולם שלם. אבל צורת הראש בלא גוף שלם, מותר.²² והביאו השו"ע בשם יש מי שאומר. וכתב **הרמ"א**, וכן נוהגין.²³

¹⁶ דהא דבעינן דמנורת מקדש גבוה י"ח טפחים אינו לעיכובא. ובמראית עין תליא מילתא. וכמו שכתבו תוספות (כ"ד א', ד"ה אכסדרה), שאסור אכסדרה תבנית אולם, ואע"ג דאולם היו בו ד' מחיצות, מכל מקום כיון שפתחו רחב וגבוה מאוד, נראה כאילו אין לו אלא רק ג' מחיצות. וכיון שמנורה בת שבעה קנים דומה לשל מקדש, אסורה. ואף לרש"י שפירש בית תבנית היכל שהיא כארכו ורחבו ורומו וכו' אבל אם נשתנה במקצת מותר (וכן פסק השו"ע, וכנזכר לעיל), שאני בית שאם אינו עשוי ממש דוגמת המקדש, אינו ניכר שהוא כתבנית המקדש. משא"כ מנורה, ליכא למימר הכי.

¹⁷ יו"ד קמא, ח. מקורות: מהרי"ק (שורש עה).

¹⁸ יו"ד קמא, ח. מקורות: רמב"ם (הל' בית הבחירה ז,).

¹⁹ וכן עיקר, וש"מ דעשיה אסורה אבל קיום מותר כל היכא דליכא חשדא. ריטב"א (ור' להלן). מקורות: תוספות (כ"ד ב', ד"ה שאני ר"ג). ריטב"א (עבודה זרה מ"ג ב', ד"ה אלא שאני).

²⁰ ומיהו קשה קצת, דהא אידך ואיבעית אימא בחדא גוונא מיירי! לכך פירשו בתוספות דהכי פירושו ואיבעית אימא דאפילו תימא דר"ג עצמו עשה, שאני הכא דפרקים הוה דליכא איסור עשייה. ריטב"א.

²¹ ומיהו אכתי קיימינן במאי דאמרינן לעיל שאפילו בשאינה של פרקים כל שאחרים עשו לו מותר, וכההיא דרב יהודה. מקורות: רש"י וריטב"א (עבודה זרה מ"ג ב').

²² ולא תעשון אותי דרשינן. וגם חשדא ליכא אם אין כל הדמות שלם. רא"ש.

²³ יו"ד קמא, ז. וכתב הט"ז (ס"ק טו), בפרישה כתוב בשם רש"ל, דבסמ"ג נוטה לאיסור אפילו בפרצוף אדם לבד. וב'פתחי תשובה' (ס"ק יא) כתב בשם הש"ה, דכשר הדבר שלא לנהוג כן. מקורות: רא"ש (עבודה זרה גה). וכן ר' תוספות (ע"ז מ"ג ב', ד"ה שאני).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

איסור עשיית חמה ולבנה ומזלות: כתבו תוספות בשם ר"י, רבינו תם, וריב"א, שהאיסור של עשיית חמה לבנה ומזלות, בין בבולטים בין בשוקעים.²⁴ וכן דעת הרמב"ם. ודעת בה"ג, רשב"א, וריטב"א, שאיסור עשיית חמה ולבנה, דווקא בצורה בולטת. והשו"ע פסק כתוספות.²⁵

צורת אדם בולטת ושוקעת: כתב הרמב"ם "אסור לעשות צורות לנואי ואף על פי שאינה עבודה זרה, שגאמר: "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב" (שמות כ"ט), כלומר צורות שלקסוף ושלזהב שהן לנואי, כדי שלא יטעו בהן הטועים וידמו שהם לעבודה. ואין אסור לצור לנואי אלא צורת האדם בלבד.

לפיכך אין צרין לא בעץ ולא בסיד ולא באבן צורת האדם; והוא שתהא הצורה בולטת, כגון הציור והפיור שבטרקלין וכיוצא בהן. ואם צר - לוקה. אכל אם היתה הצורה משקעת או צורה שלסמנין, כגון הצורות שעל גבי הלוחות והטבילות או צורות שרוקמין באריג - הרי אלו מתרות.²⁶

צורות שאר בהמות וחיות: כתב הרמב"ם "צורות הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם, וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהן - מתר לצור אותם, ואפלו היתה הצורה בולטת." וכן דעת הרא"ש. ודעת הרמב"ן שאסור בבולטת. והשו"ע פסק כרמב"ם ורא"ש.²⁷

האם איסור תורה רק בעשיית צורות או גם להשהות: דעת הרא"ש, דמה שכתוב בברייתא שאסור מדרבנן משום חשדא, היינו באותן צורות המוזכרות שאסור לעשותן, אדם וד' פרצופים ושכמדר העליון ותחתון. ודעת רמב"ן ור"מ מרוטנבורג, שבאלו האיסור מן התורה, אף בשוקעת, ואף באחרים עשו ולהשהות.²⁸ והשו"ע פסק כרא"ש.²⁹

אלו צורות אסורות בשהיה משום חשדא: דעת רמב"ן ור"ן, שכל הצורות הבולטות אסור להשהות. דעת בה"ג שאסור צורת חמה ולבנה. וכן דעת ריטב"א.³⁰ ודעת הרא"ש, שאסור להשהות צורת חמה ולבנה, כוכבים ומזלות,

²⁴ כי בחמה ולבנה ומזלות אין חילוק בין בולטין לשוקעין, וכן ברקיע שוקעין הם. ולא מפליג בהכי אלא גבי פרצופין וכיוצא בהן. תוספות.

²⁵ יו"ד קמא, ד. ור' ביאור הגר"א (ס"ק כה), וש"ך (ס"ק כה). מקורות: תוספות (ע"ז מ"ג ב', ד"ה והא ר"ג). בה"ג (הל' ע"ז ס' נד). רשב"א (ראש השנה כ"ד ב', ד"ה הא דתניא; שו"ת ח"א ס' קסז). וריטב"א (ע"ז מ"ג ב'). ור' או"ז (ח"ד, פסקי ע"ז ס' רד). רמב"ם (הל' ע"ז ג,יא).

²⁶ כתב הראב"ד, 'דומה שהוא מחלק בין צורת אדם לצורת המשמשין במרום: צורת משמשין אפילו הם שווים לא בולטים ולא שוקעים אסורים. וצורת אדם, אם אינו בולט, מותר. ולא ידעתי למה ומאין לו' גם הר"ן כתב (בפרק כל הצלמים) על דברי הרמב"ם, ולא ירדתי לסוף דעתו מניין לו לחלק בין צורת אדם לשמשי מרום, וכולהו מ"לא תעשון אתי" נפקא. ור' ביאור הגר"א (קמא, ד, ס"ק כא). מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' עבודה זרה ג,יא).

²⁷ יו"ד קמא, ו. מקורות: רמב"ם (הל' עבודה זרה ג,יא).

²⁸ ומה שכתוב משום חשדא, היינו בשאר צורות בהמה חיה ועוף. ובהם יש חילוק בין בולטת לשוקעת, שבשוקעת מותר לעשותן ולהשהותן.

²⁹ יו"ד קמא, ד. ר' ש"ך (ס"ק כה). ובביאור הגר"א (ס"ק כא) נראה שנוטה לדעת רמב"ן ור"מ מרוטנבורג.

³⁰ ועל כרחין הכא במאי עסקינן בצורה האסורה משום 'לא תעשון אתי', ושיש כיוצא בו נעבד, כגון צורת חמה ולבנה או צורת אדם במקום שנעבד. דאי בצורת מזל או כוכב שאין כיוצא בו נעבד, איסור עשיה איכא, משום 'לא תעשון אתי', איסור קיום ליכא. ריטב"א.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ופרצוף אדם (שלם), שאסור לעשותו, וגם לשהותו אם עשאו גוי, משום חשדא. והרמב"ם כתב, "טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם"³⁴.

ואיבעית אימא להתלמד עבד: הרי"ף הביא תירוץ זה בלבד. וכן השמיט הרמב"ם כל תירוצי הגמרא. ולא הזכיר היתר בצורת חמה ולבנה בשאחרים עשו לו.³²

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות עבודה זרה, סימן קמא)

ד. אסור לציר צורות שבמדור שכינה, כגון ד' פנים בהדי הדדי, וכן צורות שרפים ואופנים ומלאכי השרת. וכן צורת אדם לבדו, כל אלו אסור לעשות אפלו לנוי. ואם גוי עשאם לו, אסור להשהותם. הגה: ומיהו, אם מוצא אותם, מתירים, מלבד בחמה ולבנה שדרך העובד כוכבים לעבדם, או שיש הוכחה שעשאו לעבדם, שאז אסור ככל הצלמים, כמו שנתבאר בריש הסימן (טור).

במה דברים אמורים? בבולטות. אבל בשוקעת, כאותם שאורגים בבגד, ושמצירים בכתל בסמניו, מתר לעשותם. וצורת חמה ולבנה וכוכבים, אסור בין בולטות בין שוקעות. ואם הם להתלמד, להבין ולהורות, כלן מתרות אפלו בולטות. (ויש) מתירין בשל רבים, דליכא חשדא (טור בשם הרא"ש).

ה. טבעת שיש עליה חותם, שהיא צורת אדם, אם היתה הצורה בולטת, אסור להניחה, ומתיר לחתם בה. ואם היתה הצורה שוקעת, מתיר להניחה, ואסור לחתם בה מפני שהנחתם תעשה בו הצורה בולטת. (לשון הרמב"ם פ"ג מהלכות עבודת כוכבים דין י"א) ואפלו חתם לו הגוי אסור להשהותה (כן משמע במדכ"י פכ"ה ותוס') והוא הדין בשאר צורות האסורות, (בטור וכן כתב הר"ן בשם הרי"ף וכן משמע בכל הפוסקים).

ו. צורות בהמות, חיות ועופות ודגים, וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהם, מתיר לצור אותם, ואפלו היתה הצורת בולטת.

ז. יש מי שאומר, שלא אסרו בצורת אדם ודרך אלא דוקא בצורה שלמה בכל איבריה, אבל צורת ראש או גוף בלא ראש, אין בה שום אסור לא במוצאו ולא בעושהו, (וכן נוהגין).

ח. לא יעשה בית, תבנית היכל כשעור גבהו וארכו ורחבו. אכסדרה, תבנית אולם. חצר, תבנית עזרה. שלחן, תבנית שלחן. מנורה, תבנית מנורה. אבל עושה של חמשה קנים או של ששה או שמונה, אבל של שבעה לא יעשה אפלו משאר מיני מתכות, ואפלו בלא גביעים וכפתורים ופרחים, ואפלו אינה גבוהה י"ח טפחים.

³⁴ וכתב בביאור הגר"א (קמא, ד, ס"ק כא), דדעת הרמב"ם, דחשדא אינו אלא בצורת אדם לבד. עיי"ש בהרחבה. מקורות: רמב"ן (עבודה זרה מ"ג ב) ר"ן (ע"ז יט א ברי"ף, ד"ה ואיבע"א להתלמד, בשם איכא מאן דאמר, וכתב הר"ן שכן נראה להכריע). בה"ג (סי' נד, הלכות ע"ז בסופו). ריטב"א (ע"ז מ"ג ב', ד"ה התם בחוטמו). רבינו ירוחם (נתיב יז ח"ד). רא"ש (ע"ז גה). רמב"ם (הל' ע"ז גיא).

³² וכתב הר"ן, ונראה לי שהם סוברים דכיון דקושטא דמלתא היא דלהבין ולהורות שרי, ומעתה לית לן למימר בדברן גמליאל דאחרים עשו לו, ומדחיין הנהו אוקמתא דאחרים עשו לו, ודפרקים, ולפיכך לא הזכיר הרב אלפסי ז"ל בהלכותיו. ובודאי שזו שיטה נכונה היא, אלא דאי הכי מדחיא לגמרי ההוא דאמר אביי דלא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן, ודאמרינן נמי דלא אסרה תורה אלא שבמדור העליון. ואינו נראה, מדלא אמרינן בגמרא 'אלא' עיי"ש. ור' בביאור הגר"א בגירסת הרי"ף ורמב"ם וביישוב הדברים. מקורות: רי"ף (עבודה זרה יח ב בדפיו). ר"ן (ע"ז, יט א ברי"ף). רמב"ם (הל' ע"ז ג, י).